

Skal overgripere inn på krisesentrene for voldsutsatte kvinner?

Av daglig leder Tove Smaadahl og kriminolog Maya Brenna Nielsen ved Krisesentersekretariatet

Statistikken som beskriver krisesentrenes arbeid i 2004, viser at antallet menn som ønsket et samtaletilbud på et krisesenter var 92. Tallene viser videre at 30 % av krisesentrene i 2004 tok i mot menn til rådgivning eller samtale på dagtid, men det var kun 7 menn som overnattet på krisesentret (W. Jonassen 2004). Er det er på tide med en endring av det kvinnepolitiske arbeidet rundt krisesentrene? Bør krisesentrene åpne opp sine sentre og bistå både voldsutøvende og voldsutsatte menn? Er en slik endring å være i takt med tiden slik enkelte hevder?

Krisesentrene ble en realitet fordi flere kvinner så et behov for å beskytte kvinner og deres barn mot vold og overgrep fra samlivspartner. I 27 år har idealistiske kvinner i Norge, med kamp om offentlige midler, bygget opp krisesentre og organisasjoner. Målet er å gi de utsatte beskyttelse og hjelp, samt bekjempe menns vold mot kvinner.

Til tross for mye motstand, har 30 års kvinnekamp gitt resultater. I dag anses det å beskytte en voldsutsatt kvinne som et samfunnsansvar og ikke et privat problem. Dette er viktig historikk å ha med seg når en skal argumentere i diskusjonene om krisesentrene i dag og frem i tid.

Enkelte krisesentre, de fleste organisert i Norsk Krisesenterforbund, har de siste årene åpnet for at også menn som slår skal kunne få et botilbud og et samtaletilbud ved krisesenteret. Dette betyr at både overgripere og voldsutsatte menn er velkomne, på samme sted som de voldsutsatte kvinnene og barna. Begrunnelsen er at overgriperen også er i en krise og behøver hjelp. De som støtter dette arbeidet mener at det viktig at krisesentrene følger med i hva de anser å være "en utvikling i samfunnet for øvrig". Det å åpne sentret for menn generelt er en problemstilling som berører flere viktige sider rundt situasjonen til en voldsutsatt kvinne, med tanke på makt og avmakt i eget liv. I maktforholdet mellom en voldsutsatt kvinne og en voldsutøvende mann oppstår det en asymmetri, og krisesentre som åpner for menn må forholde seg til dette. Det er viktig å huske, at når en kvinne kommer til et krisesenter så skal hun ikke komme i en ny avmaktsposisjon. Dette gjør at en må spørre: hvor er krisesenterets lojalitet om de skal beskytte en kvinne med barn på flukt fra en overgriper, og samtidig ivareta den mannen hun flykter fra?

I alle år har krisesenterbevegelsen arbeidet med at kvinner utsatt for vold av samlivspartner må bli trodd og at behovet for beskyttelse er reell. Trygghet for kvinnene er også et viktig stikkord i myndighetenes arbeid mot vold. De krisesentrene som også samtaler med voldsutøveren om årsaken til at hans "kjære" har flyktet til et krisesenter, synes slik å opptre i en problematisk dobbeltrolle. Hvorfor er så dette problematisk?

Når kvinnen ikke kan være anonymt på krisesentret så forskyves fokuset på kvinnens trygghet samtidig som lojaliteten til kvinnen svekkes. Den kjønnsspesifikke volden er kjennetegnet ved at barna, kvinnen og mannen, alle har ulike oppfatninger og derfor tre forskjellige syn på hva som har skjedd (Leira 2002). Når hjelpere på enkelte krisesentre vil være både den voldsutsatte kvinnens hjelper så vel som den voldsutøvende mannens hjelper, blir dette problematisk på bakgrunn av de ulike oppfatningene. En hjelper skal til en viss grad kunne identifisere seg med sin klient. Leira påpeker at hva som gjør inntrykk på oss og hvem vi identifiserer oss med kan variere (2002). Spørsmålet blir: hvilken oppfatning skal få gjøre inntrykk på hjelperen på et krisesenter? Er det den voldsutsatte kvinnen, barna eller den voldsutøvende mannen?

Hvordan kan flere ulike oppfatninger av menns vold mot kvinner bli et konkret problem på et krisesenter som skal forstå og hjelpe begge parter? Krisesentrene er et lavterskeltilbud, og har tradisjonelt heller ingen rolle som meglere. Formålet er først og fremst å beskytte kvinnen og deres barn. Dette betyr **ikke** at vi er motstandere av at voldsutsatte og voldsutøvende menn skal få hjelp, men de må få hjelp et annet sted enn på krisesentret. Krisesentrene har gjennom mange års erfaring opparbeidet seg kunnskap og kompetanse om den volden kvinner utsettes for. Det å hjelpe en voldsutøvende mann må respekteres som et eget kunnskapsfelt i seg selv. Kunnskap om en voldsutsatt kvinne gir ikke automatisk god kunnskap og kompetanse til å hjelpe en voldsutøvende mann. De krisesentrene som åpner for voldsutøvende menn, beveger seg inn på et kunnskapsfelt som er kvalitativt forskjellig fra krisesentrenes. Det å hjelpe menn som slår er også en tidkrevende prosess, og det er viktig at krisesentrene ser sin begrensning for ikke å gjøre vondt verre, både for mennene og kvinnene. Per Isdal og Marius Råkil hos Alternativ til Vold, har lang og bred erfaring med menn som slår, og de påpeker at "det finnes en risiko for at mannen misbruker behandlingen overfor partneren han lever med. Vi har erfart at noen menn bruker terapien som et middel til å holde henne i forholdet." Dette mener vi støtter vår påstand om at krisesentre som åpner for menn og megling setter seg selv i en

problematisk dobbelt rolle, som verken gagnar kvinnene, barna eller mennenes håpløse situasjon.

Kjersti Alsaker (2005) påpeker viktigheten av et hjem, som et avgrenset territorium som representerer trygghet og som fremmer livskvalitet og utvikler et menneske. Nå har regjeringen vedtatt at voldsutøveren kan få besøksforbud i eget hjem. Dette bidrar til å bryte en kunnskapsmotstand som finnes rundt privat vold, og signaliserer at menneskerettigheter også gjelder for kvinner og barn i det private rom.

De krisesentre som åpner for menn på kvinnenens territorium, kan ikke gå inn på kvinnene og barnas side med full tyngde. Dette er svært uheldig, da dette kan bidra til å opprettholde de inngrodde holdningene som igjen opprettholder den volden menn utøver mot kvinner.

Voldsutsatte kvinners situasjon ellers i samfunnet blir stadig styrket gjennom økt kunnskap om den private kjønnete volden, statlige handlingsplaner, voldsalarmer, familie-voldskoordinatorer, kriminalisering av privat vold og utvidet besøksforbud. De krisesentrene som åpner for menn synes derfor å være helt i ”*utakt* med tiden”.